

het karakter van

door Chris Reinewald

De echte designnoviteiten blijken niet meer uit Italië te komen. Toch kan niet elke Italiaanse meubelfabrikant van 'indutten' worden beticht. Kartell bijvoorbeeld brengt de laatste jaren verrassende producten. Binnenkort komt de olijke boekenwurm van Ron Arad op de markt. Een vooruitstrevend bedrijf dat onvoorwaardelijk gelooft in de innovatieve mogelijkheden van kunststof.

kicken op kunststof

ANNA CASTELLI-FERRIERI

—
stapelstoel
thermoplastic / technopolymeer
circa 1970—heden

ANDRIES VAN ONCK

tiramisú
inlapbaar trapeleertje
thermoplastic / technopolymeer
circa midden jaren 80—heden

'Kunststof stuit nog steeds op weerstand', valt Kartells Nederlandse agent Dick Hoogerwerf meteen met de deur in huis. 'Maar het aardige is dat je voor tamelijk weinig geld bij Kartell toch design van topnamen kunt kopen. Natuurlijk, Kartell is mijn business, al vijftienvintig jaar. Dus geloof ik in kunststof.' Kartells wortels liggen in de huis-tuin-en-keukensector, maar is zich de laatste twee decennia steeds meer gaan profileren. Eerst naar kleinmeubilair (zoals spiegels, bijzettafeltjes, kapstokken) en recentelijk naar de betere binnenhuisinrichting en het kantoor. Die 'territoriumuitbreiding' ging grotendeels gelijk op met de ontwikkeling van nieuwe kunststoffen. 'In de afgelopen dertig jaar is het kunststof enorm geëvolueerd en gedifferentieerd', antwoordt Rudi von Wedel, Kartells woordvoerder vanuit Milaan.

'Rond 1964 bestonden er een slordige tienduizend polymeer-variëteiten, nu inmiddels al zo'n veertigduizend.'

LANG LEVEN

Hoogerwerf geeft toe dat niet alles wat Kartell, sinds haar oprichting in 1949 maakte, fraaie industriële vormgeving is. 'Tja, zo'n plantepot op rolletjes: daar wil je toch niet over schrijven, hè', vraagt hij wat ongerust. We bladeren door wat oude folders, waarin onder meer vrolijke kinderplaspotjes (met eend), droevigstemmende gereedschapskisten, mattekloppers en andere handige huishoudhulpjes prijken. Maar er staat zowaar ook een minder bekende designklassieker bij: een elegant gevormd kunststof opveegblik-zonder-stoffer, bevestigd aan een praktische lange steel. Dit produkt - een ontwerp van

Gino Colombini werd van 1958 tot 1984 onafgebroken vervaardigd.

Veel Kartell-klassiekers leidden zo'n lang leven. Een stofdoekenmandje-op-wieltjes en een praktisch opklapbaar bedtafeltje bijvoorbeeld. 'Design Olaf von Bohr, niet zo bekende naam, misschien... Jaaa, die had ik tot een paar jaar terug ook nog in de collectie', meldt de agent-der-Lage-Landen met nostalgische geestdrift.

ITALIAANSE TUPPERWARE

Veel vroege Kartell-huishoudspullen lijken 'beïnvloed' door pioniersprodukten van het Amerikaanse Tupperware. Op zichzelf niet zo vreemd. Giulio Castelli, de inmiddels bejaarde oprichter van Kartell is van origine een scheikundig ingenieur, net als Earl Tupper van Tupperware. Beiden zochten in de jaren

PHILIPPE STARCK

dr glob
keuken / terrasstoel,
polypropyleen / aluminium
1989—heden

VICO MAGISTRETTI

mauna kea
eetkamer / kantoorstoel
aluminium / thermoplastische polymeer
1994

JOE COLOMBO

seggio
stapelstoel
polypropyleen
1967—heden

veertig naar functionele, rationalistische toepassingen van het nieuwe wondermateriaal 'plastic'.

De eerste, naoorlogse Europese kunststof producten kwamen voorlopig nog op de markt vanuit Engeland en Frankrijk. Castelli startte zijn onderneming pas nadat hij een goed distributie-apparaat had opgezet.

Zijn firma gaf hij de fantasienaam Kartell, een degelijk Duits-klinkende 'bewerking' van zijn achternaam, zonder de negatieve klank van het handelsbegrip te beseffen.

De al eerder genoemde Gino Colombini (1915) werd in de jaren vijftig technisch directeur bij Kartell. Hij ontwierp in die periode veel, regelmatig met een Compasso d'Oro bekroonde producten: van stapelmandjes tot stoeltjes. Tot in de jaren tachtig bleven de

huishoudproducten in Italië - daarbuiten minder - de zakelijke ruggegraat van de firma vormen.

Kartells eerste 'kleinmeubelen' kregen hun herkenbare, afgeronde uiterlijk door toedoen van Joe Colombo (1930-1971), de jonggestorven Italiaanse designgod.

Anna Castelli-Ferrieri (1920) voegde daaraan nog een onnadrukkelijk soort hi-tech constructivisme toe. Signora Castelli was naast vaste ontwerpster (tussen 1966 en 1988) art-director bij het bedrijf van haar man.

SCHEURENDE COLOMBO'S

Voor Kartell bleven de 'ongekende mogelijkheden van kunststof' lokken als vertrekpunt bij produktontwikkeling.

Op die manier raakte ook Colombo bij dit bedrijf betrokken. In 1963 ontwierp hij de 4801

'Jigsaw' fauteuil, bestaande uit drie delen ineengevouwen multiplex.

Met enige aanpassingen bleek het hout door kunststof te kunnen worden vervangen.

In 1967 voerde Kartell de stoel in kunststof uit en vroeg Colombo ook een stapelbare eetkamerstoel te ontwerpen, en daarbij gebruik te maken van het toen nieuwe ABS (acrylonitrile, butadiene en styreen).

Kartell had ABS al beproefd bij opbergmandjes. Door zijn esthetische (glimmend aan voor- en achterkant) - en technische kwaliteiten (schokbestendig, flexibel en een sterke structuur) leek ABS ook geschikt voor meubels. Colombo nam de uitdaging aan. Hij ontwierp de 'hip' uitzieende Seggio-stapelstoel, de eerste ter wereld die werd gespuitsgiet. Nadeel van ABS waren destijds de hoge kosten van het chemisch

GINO COLOMBINI

—
stoffer-met-steel
polystyreen
1958—84

ANNA CASTELLI-FERRIERI

—
nachtkastje
ravikral
circa 1970

OLAF VON BOHR

—
container voor 45 toeren grammofoonplaatjes
polystyreen
circa 1970

complexe aanmaakproces en de beperkte
gebruikservaring van dit type kunststof bij
zitmeubels. Zo herinnert Hoogerwerf zich dat
de eerste serie Seggio's technisch niet
helemaal volmaakt waren. 'Ze eh.. scheurden
dus. Bij de poten. Maar dat is wel verholpen
door. Ze hebben verstevigingsribbetjes onder
de zitting gezet en toen gebeurde het niet
meer.'

Kartell maakt de Seggio-stoel nog steeds,
zij het in minder kostbaar polypropreen dat de
vergelijkbare, taaie kwaliteiten van ABS bezit.
In een mogelijke 'seventies-revival' van de
stoel gelooft de Nederlandse agent niet. '
Daarvoor is de smaak teveel veranderd.
Glimmend kunststof wordt nu gauw als
ordinair ervaren. Komt door associaties met
wegrestaurant-meubilair.

Maar: als je nu honderd Colombo-stoelen

bestelt, heb je ze stipt over veertien dagen in
huis... Nee, zo'n stoel krijgt daardoor voorlopig
geen veilingwaarde, al is het
natuurlijk wel een designklassieker.'

MIDDLE EN UPPERCLASS

In 1989 trad Philippe Starck als extern
designer in de voetsporen van Joe Colombo.
Ook hij ontwierp radicale meubels die Kartell
een eigentijdser imago bezorgden.

De Fransman was één van de eersten die
voor Kartell gebruik maakte van het
gematteerde recyclebare thermoplastisch-
polymeer. Inmiddels ontwierp Starck - naast
Kartells Dr Glob en Miss Balú - een Lord Yo
kunststof stoel voor Aleph en een stapelstoel
voor Vitra. Is Kartell daar wel zo gelukkig
mee? Von Wedel ligt er niet echt van wakker.
'Iemand als Starck kun je niet verplichten

alleen voor ons te werken. Bovendien wijken
de producten wat uitvoering en kostprijs betreft
onderling duidelijk van elkaar af; al zal de
gemiddelde consument dat inderdaad
misschien niet altijd meteen opmerken.'
Starck werd in 1989 aangetrokken door de
huidige eigenaar/directeur van Kartell:
Claudio Luti (1946) schoonzoon van de
Castelli's. Luti was tot 1988 zakenpartner van
de Milanese modekoning Gianni Versace.
Anders dan zijn schoonvader zet Luti niet
langer kunststof centraal bij nieuwe
ontwerpen. Niet alleen Starck, maar ook de
huidige huisontwerpers van Kartell,
Vico Magistretti en Antonio Citterio /
Oliver Löw passen nu aluminium in hun
meubels toe.

Aan Magistretti's nieuwe eetkamerstoel Mauna
Kea zit meer metaal dan kunststof.

ANTONIO CITTERIO / OLIVER LÖW

battista

klaptafel-op-wieltjes,
polyurethaan / staal / aluminium
1990—heden

Ook bij de elegante klaptafeltjes-op-wielen van Citterio / Löw zijn het frame en het 'rollend materieel' van aluminium. Kunststof zittingen en tafelbladen geven de nodige kleuraccenten. 'Met deze 'lijn' richt Kartell zich nu meer op de 'middle/upperclass-bourgeois'- gebruikers thuis en op kantoor', verklaart Von Wedel.

KRUIPT DE WURM?

Maar nu Ron Arads boekenwurm: die kwam buiten de gebaande paden het Kartell-programma binnenglippen. Luti zag de 'oerworm' als metalen sculptuur/boekenkast op de Meubelbeurs Milaan van 1992. Ter plekke bedacht hij dat zoiets ook in kunststof mogelijk moest zijn. 'Technisch is zo'n wurm in kunststof heel wat gecompliceerder dan in metaal', expliciteert Hoogerwerf. 'De strip die je uitrolt, moet

flexibel zijn maar stevig genoeg om onder belasting (met boeken) in een bocht te blijven. Zonder dat het materiaal knapt uiteraard. Von Wedel voegt daaraan nog toe dat er een speciale polymeer voor is ontwikkeld, dat twee speciale eigenschappen heeft: extreme flexibiliteit en sterkte.

Nu krijgt kunststof - dus ook de boekenwurm - in de loop der tijd last van 'kruip' oftewel elastische vervorming. Speciaal die delen die onder druk staan, zakken na een jaar of tien eerst door om vervolgens 'plotseling' te scheuren. De weerstand van dit materiaal kun je testen door het bloot te stellen aan hoge temperaturen. 'Sleutelen' aan de chemische samenstelling leidt tot vergroting van de weerstand. Over het exacte procédé hult Kartell zich begrijpelijkerwijs in stilzwijgen. Na de introductie in Milaan, april 1994, maakte

Arads Kartell-boekenwurm een tournee langs andere beurzen om meningen te peilen. De reacties op de prototypes waren enthousiast. Vanuit zijn ervaring met de luxe trolleys, die als kleinmeubilair in Nederland (in Duitsland juist niet) vaak tussen de wal en het schip vallen, wordt Hoogerwerf evenwel gekweld door sombere bijgedachten. 'Ik vrees dat het met de verkoopbaarheid lastiger ligt. Eenmaal aan de muur is hij hartstikke prachtig. En in verschillende lengtes en in mooie, matte kleuren leverbaar. Maar welke detaillist krijg je zover om zo'n wurm uitgerold en al tijdelijk op een muur in de winkel te hangen? Eerlijk gezegd zie ik daar de meesten niet zo snel aan beginnen.' En de agent onderdrukt een opwellende zucht.

ANTONIO CITTERIO & OLIVER LÖW
filippo

serveerwagen-op-wieltjes
thermoplastisch / technopolymeer / aluminium / staal
1990—heden

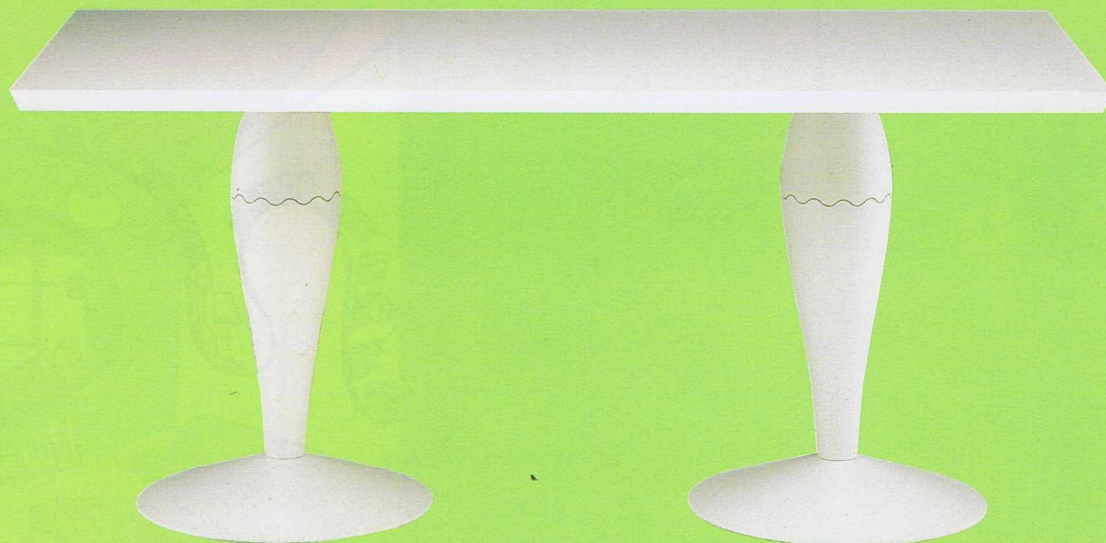
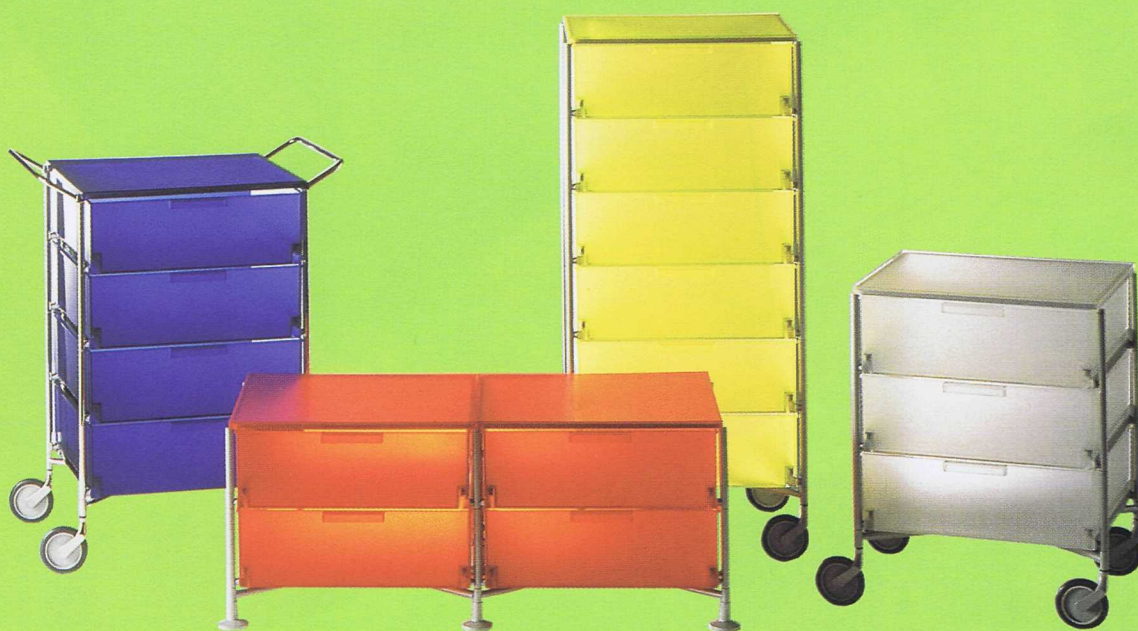
ECOLOGICA

Kleine lettertjes in de catalogus geven aan dat elk Kartell-product recyclebaar is maar er wordt niet bijgezegd hoe dan wel. Kartell sprak zich in 1987 uit over de eco-problematiek die zich toen anti-kunststof leek te keren. Kartell verwoordde in die 'geloofsbrief' haar onvoorwaardelijke geloof in de kracht van kunststof.

'De wezenlijk vernieuwende fabrikagemethoden in onze eeuw zijn persen en gieten, waaronder het plastisch

vervormen. Dat verklaart ook meteen de grote vlucht die plastics, polymeer-grondstoffen hebben genomen... Hout is van levensbelang, maar dan als boom om ons te laten ademen; niet langer als bouw materiaal. 'Het is trouwens hoog tijd om met het stereotype beeld over ecologie en natuurbehoud af te rekenen. De Homo Sapiens kon juist overleven doordat hij zich tegen de aanslagen op zijn leven vanuit de natuur wist te verweren. Hij kwam in moeilijkheden als hij de natuur haar gang liet gaan en ophield haar te

vrez en tegen haar moordzuchtigheid te strijden.. Bovendien is de natuur niet zo idyllisch. Volkeren die niet in landen wonen die worden bedreigd door milieuvervuiling, vallen niet zelden ten prooi aan overstromingen, parasieten, sprinkhanenplagen, droogtes en epidemieën (...).' In haar pleidooi meer vertrouwen in de lerende mens te hebben, besluit Kartell: 'De 'kunstmatigheid' van kunststof staat in de aard der zaak gelijk aan ons menselijk vermogen tot technologisch vernuft.

ANTONIO CITTERIO & OLIVER LÖW

sistema mobil

verrijdbare kastjes

schokproof en gematteerd PMMA (perspex)

1995

PHILIPPE STARCK

super balú

tafel

versterkte technopolymeer / thermoset composiet

1990—heden

NEDERLANDS ONTWERP BIJ KARTELL ?!

'Anna Castelli had als hoofd design destijds stevig de touwtjes in handen. Denk maar niet dat je daar als extern ontwerper zo makkelijk Kartell binnenkwam', herinnert Hoogerwerf zich. Dat nam niet weg dat de Nederlander Andries van Onck (1928), die in Milaan woont, in de jaren tachtig Tiramisu ontwierp, een handig inklapbaar trapleertje met afgeronde hoeken. Met de activiteiten van Starck en Arad in het achterhoofd lijkt het design-bewind onder Castelli's opvolger Claudio Luti wat opener te zijn geworden. Misschien dat zo ook het recente

gerucht in de wereld kwam over twee 'Nederlandse ontwerpers van naam', die contact zouden hebben (gezocht) met Kartell. Bij navraag blijkt de mare op onwaarheid te berusten.

Ontwerper 'A' verneemt met hoorbare verbazing het vleiende verhaal over de vermeende Italiaanse carrière van één van zijn recent geïntroduceerde produkten. 'Nee, ik zou nooit Kartell benaderen.

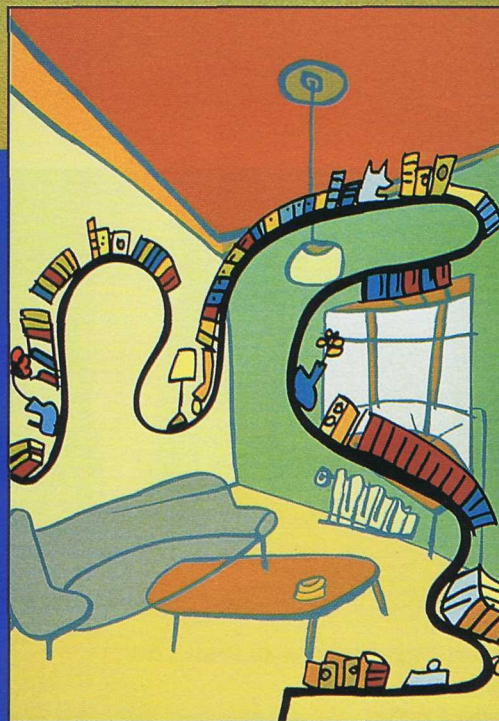
Een produkt moet zelf zijn weg vinden en doet dat in mijn geval ook ; gewoon in Nederland. Wat niet wegneemt, dat ik het een eer zou vinden om ooit eens wat voor Kartell te mogen doen.'

Ontwerper 'B' blijkt daarentegen wel iets te hebben ondernomen. 'Maar daarover is niks te melden. Echt niet. Ik heb in het verleden een ontmoeting gehad met Anna Castelli, een fantastische vrouw, maar een absolute alleenheerseres over een fantastische collectie, nu eigenlijk meer dan ooit. Met Luti heb ik niet meer dan een vaag gesprek gevoerd.'

Nadat ook Von Wedel de Nederlandse geruchten tot wensdromen heeft teruggebracht, benadrukt hij nog eens dat ook de samenwerking met Ron Arad een 'strikt incidenteel karakter' heeft. 'Verder staan we wel degelijk open voor nieuwe initiatieven van externe ontwerpers.'

foto: Chris Reinewald

RON ARAD

bookworm

flexibele boekenplank

versterkt en gematteerd PMMA (perspex)

1995

JAVIER MARISCAL

publiciteitstekening bookworm